

6. Плохих В. В. Психологічні механізми часової регуляції діяльності людини: автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.01 / Віктор Володимирович Плохих; наук. консультант Т. Б. Хомуленко; ДЗ "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". Одеса, 2011. 36 с.

Наталія Мужанова
кандидат психологічних наук,
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕРОБКИ ДОСВІДУ МЕДИКИНЯМИ В УМОВАХ НЕБЕЗПЕК ВІЙНИ

Введення. В умовах сучасності ніхто з громадян нашої країни не може почувати себе у безпеці. Проте є досить суттєвий прошарок суспільства, який щодня стикається з небезпеками різного рівня. Мова йде не лише про військових, залучених до виконання бойових задач, що безперечно є важливим. Наразі ми хочемо звернути увагу на осіб, які надають медичну допомогу. Вони щоденно працюють в небезпечних та складних умовах, їх робочий процес сповнений болем та травматичними подіями.

За цих обставин навряд можна залишитися чужим та чутливим, але якісна медична допомога не можлива без емоційної підтримки пораненого. Тож медик не може працювати маючи якийсь розлад емоцій: емоційна сплюсненість чи емоційна тупість. І хоча інколи поміж них трапляються випадки емоційного вигорання все ж таки здебільшого медики мають емоційний ресурс.

Наразі емоції виступають одним з найвагоміших стимулів поведінкової активності людей. Одних емоція люті веде в бій, багатьох інших саме почуття любові мотивує воювати. Таким чином, вміння розуміти, інтерпретувати та керувати власними емоціями і розрізняти емоційний стан інших (емпатія) є беззаперечно важливою складовою успішного військовослужбовця.

Емпатія — це свідоме співпереживання емоційного стану інших людей, здатність розпізнати те, що вони відчують й виявити співчуття [1].

Хоча в психології існує багато наукових підходів до

розуміння явища емпатії, але в цьому дослідженні ми орієнтуємося на підходах наступних вчених: С. Б. Борисенко, Л. Джрназян, Л. П. Журавльова та Т. Рібо. Згідно з їх баченням, емпатія є складним інтегральним психологічним явищем, що містить такі компоненти, як: емоційний, когнітивний й поведінковий [2].

Орієнтуючись на те, що наразі у лавах ЗСУ є досить значна кількість військовослужбовців жінок (38 тисяч), свій науковий фокус ми вирішили спрямувати саме на них. Наш науковий інтерес зосередився саме на виявленні індивідуальних особливостей на рівні емпатії жінок військових медиків в умовах небезпек війни.

Метою дослідження є виявлення індивідуальних особливостей переробки досвіду медиків в умовах небезпек війни на емоційному рівні. Об'єктом дослідження є емпатія медиків, а предметом наукового пізнання — особливостей переробки досвіду медиків в умовах небезпек війни.

Матеріали і методи. Для виявлення індивідуальних особливостей було застосовано метод поперечних зрізів; бесіда; методи математичної статистики, а саме метод t-критерій Стьюдента та U-критерій Манна-Уїтні, в залежності від нормальності розподілу; діагностичну методичку «Діагностика рівня емпатійних здібностей» В.В.Бойко [3, с. 298-312].

Вибірка складалася із 74 дорослих жінок віком від 30 до 45 років, які є залученими до у часті у військових діях та є фаховими військовослужбовицями.

Жінки були об'єднані у дві досліджувані групи по 32 особи кожна. Критерієм групування слугувала їх військова спеціальність. 32 військових медиків (медиків) та 32 військові зв'язкові (зв'язківці).

Результати і обговорення. В ході проведеної діагностики було виявлено, що загальний показник рівня емпатії медиків, згідно з показниками середніх, був зниженим. Середні значення показників їх колег (зв'язківців) також не високі, а саме середні значення за методикою, проте в цілому вищі. Ця тенденція зберігалася для всіх шкал, за виключенням однієї «інтуїтивний канал емпатії». За цією шкалою вищі значення спостерігалися саме у медиків, що може бути наслідком їх професійної діяльності й системною взаємодією з людським болем та горем. В таких робочих умовах надія, очікування та сподівання стають частиною психічного захисного механізму. Оскільки раціоналізація за цих

обставин майже не можлива інтуїція дозволяє продовжувати якісно працювати.

Прикладом слугує наступний випадок: військовослужбовець з травматичними аптутажіями нижніх кінців (вище коліна) був врятований після того, як дві години пролежав на землі без накладання турнікетів.

Показники раціонального каналу емпатії медикінь є значущо відмінними від показників зв'язківці (t=3,240; p≤0,05) і взагалі перебувають на граничній позначці середнього рівня за методикою (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Рівні емпатійних здібностей досліджуваних жінок
військовослужбовиць**

Шкали	Групи	Середе	t-критерій	U-критерій
Загальний показник рівня емпатії	Медикіні	15,84		
	Зв'язківці	16,75		3,102**
Раціональний канал	Медикіні	2,55		
	Зв'язківці	3,13	3,240*	
Емоційний канал	Медикіні	3,19		
	Зв'язківці	3,39		
Інтуїтивний канал	Медикіні	3,15	2,342***	
	Зв'язківці	2,69		
Установки	Медикіні	2,51		
	Зв'язківці	2,59		
Проникаюча здатність	Медикіні	2,21		
	Зв'язківці	2,29		
Ідентифікація	Медикіні	2,67		
	Зв'язківці	3,11		

Примітки: * – p≤0,05; ** – p≤0,02; *** – p≤0,01.

Висновки. Встановлено, що рівень емпатійних спроможностей у жінок-медиків нижчий, ніж у їх колег військовослужбовців зв'язку. Найбільш вираженим каналом емпатії у медикінь наразі є інтуїтивний канал, що виявляється у

розвитку співпереживання.

Література

1. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: [Монографія]. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 328 с.
2. Ковальов М. М., О. Р. Чеботенко Явище емпатії як спосіб адаптації та взаємодії в соціальній сфері. *World science. – 2019. – Special education : VI Ukrainian Scientific Conference of Students and Young Scientists in Physiology «Physiology to Medicine, Pharmacy and Pedagogics: Actual Problems and Modern Advancements»*, Warsaw, Poland, May 15–16, 2019. – P. 70–73.
3. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. Самара: Издательский дом «БАХРАХ – М», 2002 672 с.

Ірина Омельченко

*доктор психологічних наук, професор,
Інститут спеціальної педагогіки і психології імені
Миколи Ярмаченка НАПН України
м. Київ (Україна)*

Вадим Кобильченко

*доктор психологічних наук, професор,
Інститут спеціальної педагогіки і психології імені
Миколи Ярмаченка НАПН України
м. Київ (Україна)*

КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ В СТРУКТУРІ САМОСВІДОМОСТІ

Окреслення ролі самосвідомості в генезі комунікативної діяльності як регулятивної системи відкриває перспективу її дослідження в умовах інформаційного суспільства та постнеокультури.

Одним із важливих аспектів аналізу становлення